

CHIQUINDI MAHSULOTLARNI QAYTA ISHLASH KORXONALARINING
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR
ASOSIDA MOLIYAVIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Toshkent xalqoro moliyaviy boshqaruv
va texnologiyalari universitetining
“Raqamli texnologiyalar” kafedrasida katta o’qituvchisi
Sadinov Aziz Ziyadullayevich
<https://orcid.org/0000-0003-0387-7345>
azizsadinov1909@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli texnologiyalar sharoitida chiqindi mahsulotlardan kerakli mahsulotlar yaratish va innovasion loyihalarni rivojlantirish usullari orqali va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimini takomillashtirishning yangi mexanizmini amalda qo’llash maqsad qilib olingan.

Kalit so’zlar: Chiqindilar, raqamli texnologiyalar qayta ishlash, texnologiyalar.

Kirish: Chiqindi mahsulotlarni qayta ishlash tizimida Raqamli texnologiyalarning taqdim etish uslubi xalqaro standartlarga asoslangan bo’lib, ularga muvofiq tarzda iste’molga kirib kelgan yangi yoki takomillashtirilgan mahsulot, amaliyotda qo’llanilayotgan yangi yoki takomillashtirilgan texnologik jarayon yoki ijtimoiy xizmatlarga bo’lgan yangicha yondashuv ko’rinishidagi faoliyat natijasidir.

Shuning uchun ham adabiyotlarning qisqacha tahlilini keltirish va raqamli texnologiyalar faoliyat sohasidagi asosiy tushunchalarni aniqlashtirish maqsadga muvofiq bo’ladi[1].

Raqamli texnologiyalar va Innovasiyalar nazariyasini shakllanishi va rivojlanishiga avstriyalik olim Y.Shumpeter katta hissa qo’shgan. Y.Shumpeter kon’yunktura siljishlari manbalarini tahlil qilish natijasida, ishlab chiqarish va bozor rivojlanishidagi o’zgarishlarning yangi omillarini ajratdi.

Adabiyotlar tahlili. Qattiq maishiy chiqindilarni qayta ishlashni boshqarish dasturlarini shakllantirish masalalari A.K. Golubin, V.V. Devyatkin, L.Ya. Shubov va boshqalar tomonidan ilmiy asosida o’rganilgan.

Bugungi kunga qadar mintaqaviy rivojlanishning barqarorligini ta’minlash, ishlab chiqarish va iste’mol chiqindi jarayonlarini takomillashtirish bo’yicha ko’plab tadqiqotlar olib borilganiga qaramay, muammoni hal etishda ilmiy jihatdan kompleks yondashuv mavjud emas. Dunyoda ushbu bozor segmentini samarali boshqarishning asoslangan usullari va mexanizmlari ishlab chiqilmagan. Ushbu holatlar dissertatsiya tadqiqoti mavzusini tanlashni, shuningdek uning maqsadi va vazifalarini belgilab berdi.

Hozirgi paytda O’zbekiston olimlaridan S.S.G’ulomov, B.Yu.Xodiyev, B.A.Begalov, A.N. Aripov, T.K. Iminov, M.A. Mahkamova, H.A. Muxitdinovlarning axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish sohasining yuqori darajasida o’rni.

Raqamli iqtisodiyot - bu xo’jalik faoliyatini yuritish bo’lib, bunda ishlab chiqarish va xizmat ko’rsatishdagi asosiy omil raqamlar ko’rinishidagi ma’lumotlar bo’lib, katta hajmdagi axborotlarni qayta ishlash va shu qayta ishlash natijasini tahlil qilish yordamida har xil turdagi ishlab chiqarish, xizmat ko’rsatish, texnologiyalar, qurilmalar, saqlash, mahsulotlarni yetkazib berishda oldingi tizimdan samaraliroq yechimlar tatbiq qilishdir.

Tadqiqot metodologiyasi. Chiqindi mahsulotlarni qayta ilashda raqamli

texnologiyalar asosida yangi mahsulotlarni yaratish jarayonlarini takomillashtirish bo'yicha iqtisodiyotdagi o'rnini belgilab berish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish usullaridir. Yakunda mantiqaviy xulosa, ilmiy abstraksiya metodlari orqali xulosa va takliflar ishlab chiqilgan.

Tahlil va natijalar muhokamasi. Bilamizki bugungi kunda dunyoda chiqindilar dolzarb muammoga aylanib bormoqda shuning uchun hududlarda chiqindi mahsulotlarni qayta ishlashda yagona ma'lumotlar bazasini shakllantirish va uni rivojlanirish yo'llari kursatib berilgan;

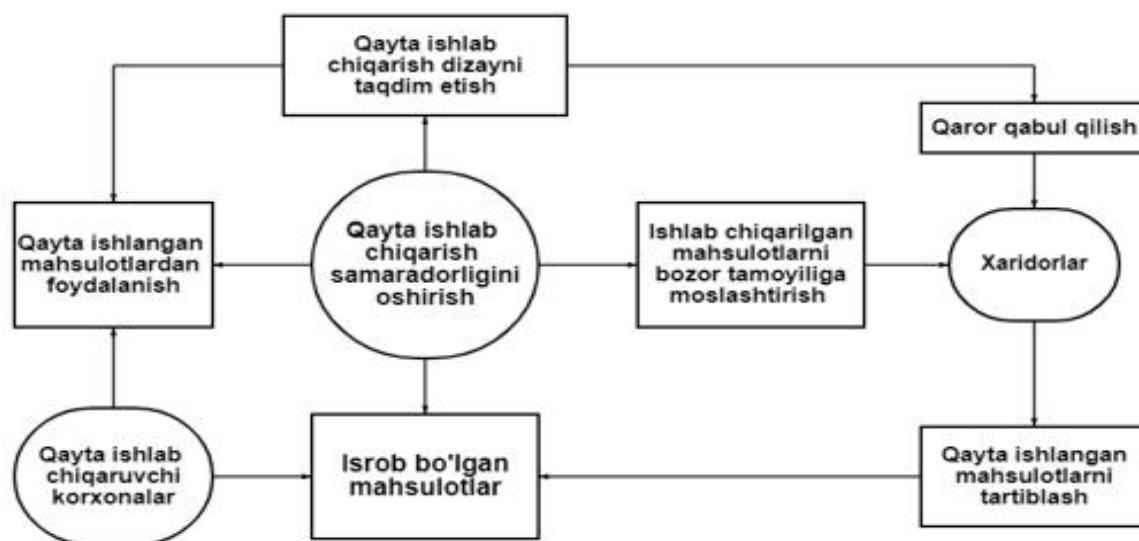
Birinchi yondashuv – yangi omillar to'g'risidagi tushunchaga asoslangan, ikkinchisi – yangi mahsulot va yoki texnologiyaga asoslangan.

Birinchi yondashuvning rivojlanishi o'z aksini topgan bo'lib «Innovatsiya» va Raqamli texnologiyalar tushunchasiga ega bo'lgan ikkinchi yondashuv ishlab chiqarishda muayyan turdagi texnika, texnologiya va boshqa yangi mahsulotlardan foydalanishga asoslanadi.

Taqdim etilgan innovatsion jarayon yangi mahsulot hayotiy siklini to'la aks ettiradi[2].

Jamiyatda raqamlashtirish texnologiyalarining qo'llanilishiga, asosan, davom etayotgan yutuqlar natijasi bo'lib miniatyuralashtirish, qayta ishlash quvvatini oshirish va xarajatlarni kamaytirishdan iboratdir.

Raqamli texnologiyalar jarayonning umumlashtirilgan bosqichlar tuzilmasi 1-rasmda keltirilgan.

1-rasm. Raqamli texnologiyalarning yangi mahsulot yaratish bosqichlari

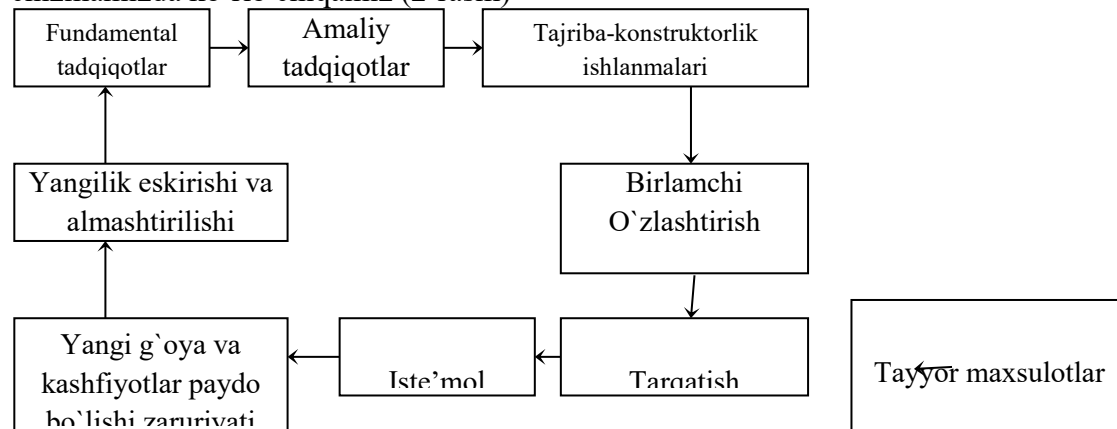
Chiqindilarni boshqarish logistikasida raqamli texnologiyalar asosida chiqindilarni yig'ishning deyarli barcha sohalarida tobora ko'proq qo'llanilmoqda. Aniq raqamlashtirish, ayniqsa logistika sohasidagi yutuqlar tufayli tashkil etish, rejalashtirish va jo'natish jarayoni yig'ish aspektlari o'zgartirildi. vazifalarni, xodimlarni va transport vositalarini [3].

To'plash jarayonida hosil bo'lgan ma'lumotlar, masalan. vazifaning bajarilishi haqida yoki hodisalar, real vaqt rejimida kuzatilishi mumkin. Katta hajmdagi ma'lumotlar to'plangani sayin, murakkablik ham oshadi, Bunday hollarda optimallashtirish algoritmlarida ishchi kuchi yoki transport vositalari kabi resurslarni taqsimlash uchun eng mos variantlarni topishga yordam beradi. Masalan, u ko'proq moslashuvchan javob bera olishi kerak chiqindi naqshlari va maqsadlarini o'zgartirish yoki talab bo'yicha amalga

oshirilishini osonlashtirish uchun[4].

Raqamli texnologiyalar orqali saralagichlar saralangan materiallar haqida ma'lumot ishlab chiqarishi mumkin, bu esa ularni yanada optimallashtiradi keyingi jarayonlar yoki AKT ni takomillashtirishdan iborat bo'ladi[5].

- ishlab chiqarishning yangi sifatiga ega bo'lish imkonini beruvchi raqamli texnologiyalar va innovatsion jarayonlarida yangi mahsulotlarni yaratish, tijoratlashtirish va ekspluatasiya qilish uchun yetarli bo'lgan ishlab chiqarishning innovatsiyaviy salohiyatidan foydalanishning yuqori darajasini ta'minlovchi hatti-harakatlarni chizmamizda ko'rib chiqamiz (2-rasm)

2-rasm. Raqamli texnologiyalar va innovatsion jarayonning asosiy bosqichlari

Bu raqamli texnologiyalar faoliyat bilan yaqindan bog'liq bo'lgan ishlarni amalga oshirishda yana bir kategoriya – innovatsion salohiyat, innovatsiyalarni amalga oshirish uchun mo'ljallangan kadr, moddiy-texnik, bazasini va moliyaviy resurslarning yig'indisini belgilaydi. Innovatsion salohiyatni saqlash, samarali foydalanish va qayta ishlab chiqarish uchun tegishli xo'jalik mexanizmi shakllangan bo'lishi lozim (2-rasm).

Hozirgi kunda raqamlashtirish tizimida innovatsiyalarni amalga oshirishni rag'batlantiruvchi asosiy kuch sifatida, tovar bozorlaridagi keskin raqobat sharoitidagi potensial daromad miqdori xizmat qilishi mumkin. Innovatsiyaviy asosga ega bo'lgan rivojlanish masalasini yechish jarayonida, raqamlashtirilgan korxonasining innovatsiyaviy maqsadlar tizimini ifodalashi lozim. Bu ayniqsa, rivojlanishining faol strategiyasini amalga oshirayotgan korxonalar uchun muhimdir[6].

Raqamlashtirilgan innovatsion jarayonni boshqarish zaruriyati va imkoniyatlarini aniqlash, uni amalga oshirish sharoitlarini ifodalash imkonini beradi. Bularga birinchi navbatda turli xil ehtiyojlar kiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Elnikov V. Cryptography from papyrus to computer. M.: ABF, 1997. - 336s.
2. Zubanov F. WINDOWS NT-choice "pro". - M.: Publishing department "Russian Redaxia" LLP "Chanel Trading Ltd.", 1996.
3. Barichev S. Cryptography without secrets. M.: "DIALOG-MEPHI", - 1995.
4. Bobojonov A.B, Methodological aspects of business development of information products and services in Uzbekistan., TSU T: 2018 T: 2018
5. Odilov Sh.G. Mechanisms for improving the company's logistics processes on the basis of information and communication technologies., TDIU T: 2019
6. Kenjabaev AT Problems of formation of the national system of informatization in business activity., Tashkent: TSU, 2005-41p.
7. google.com
8. Lex.uz National database of legislative documents of the republic of uzbekistan